

PRAVO NA PONOVDNU UPORABU INFORMACIJA JAVNOG SEKTORA PREMA AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA – SUKOB JAVNOPRAVNOG I PRIVATNOPRAVNOG NAČELA

Izv. prof. dr. sc. Romana Matanovac Vučković * UDK: 347.78:342.736:007>(497.5)
Dr. sc. Ivana Kanceljak ** 347.78:35.071.3(497.5)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: srpanj 2018.

U radu se razmatra odnos prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora, uređenog u Zakonu o pravu na pristup informacijama na temelju Direktive 2013/37/EU o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (PSI direktiva), prema autorskom i srodnim pravima. Najprije se pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora razgraničuje od prava na pristup informacijama. Utvrđuje se da autorsko i srodna prava predstavljaju ograničenje primjeni prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora. Utvrđuju se vrste autorskih djela i predmeta srodnih prava koji se uglavnom stvaraju u službi. Posebno se analiziraju pravni režimi pripadanja autorskih i srodnih prava na djelima i predmetima srodnih prava koji su nastali u izvršavanju državne i javne službe te se upozorava kakav je njihov utjecaj na mogućnost ponovne uporabe informacija javnog sektora. Daju se prijedlozi de lege ferenda u svezi s autorskopравnim uređenjem, koji bi omogućili bolju primjenu prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora.

Ključne riječi: PSI direktiva, Zakon o pravu na pristup informacijama, ponovna uporaba informacija javnog sektora, autorsko pravo, pravo proizvođača baza podataka

* Dr. sc. Romana Matanovac Vučković, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; romana.matanovac.vuckovic@pravo.hr;

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-3335-4473

** Dr. sc. Ivana Kanceljak, poslijedoktorandica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14; ivana.kanceljak@pravo.hr;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0588-3573>

1. UVOD

Pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora¹ relativna je novost u europskom i hrvatskom zakonodavstvu.² Na temelju toga prava informacije javnog sektora trebale bi biti dostupne svakome za ponovnu uporabu. Međutim, mnogi drugi zakoniti interesi i prava ograničavaju ili onemogućuju pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora. Ovdje će se nastojati utvrditi kako autorsko pravo i srodna prava mogu ograničiti pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora.

Pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora počiva na ideji staroj tridesetak godina, čiji su izvori u SAD-u i koja je vezana uz otvaranje tijela javnog sektora prema građanima i društvu u cjelini.³ Riječ je o ideji prema kojoj bi svi rezultati rada tijela javnog sektora trebali biti dostupni za uporabu svim građanima, bez ograničenja i uvjetovanja, za svaku potrebu i korist, budući da su ionako nastali financiranjem iz državnog proračuna, dakle iz novca poreznih obveznika. Ta ideja se kao nastavak, ne samo idejni nego i temporalni, nadovezuje na realizaciju prava na pristup informacijama javnog sektora.⁴ Međutim, dok je pravo na pristup informacijama javnog sektora vrlo afirmirano te

¹ Pojam “informacija” i pojam “tijelo javnog sektora” ovdje se rabe kao tehnički pojmovi. Informacija je praktički sve što sadržava neki podatak, u bilo kojem izrazu ili obliku (tekst, slika, fotografija, crtež, plan, mapa i slično), dok je tijelo javnog sektora praktički svako tijelo koje se u cijelosti ili u većem dijelu financira iz javnih izvora i/ili koje je u većinskom javnom vlasništvu.

² Pravo na ponovnu uporabu informacija uređeno je Direktivom 2013/37/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o izmjeni Direktive 2003/98/EZ o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (tekst bitan za EGP), OJ L 175, 27. 6. 2013., str. 1 – 8, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=celex%3A32013L0037> (20. lipnja 2018.) te Direktivom 2003/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. studenoga 2003. o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora, OJ L 345, 31. 12. 2003., str. 90 – 96, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32003L0098> (20. lipnja 2018.) (dalje u tekstu: *PSI direktiva*). *PSI direktiva* u hrvatsko je pravo implementirana u Zakon o pravu na pristup informacijama, Narodne novine, br. 25/2013, 85/2015 (dalje u tekstu: *ZPPI*).

³ Vidi Musa, A., *Od pristupa do ponovne uporabe informacija: Nove perspektive u kontekstu europeizacije*, u: Radić, Ž. i dr. (ur.), *Zbornik radova – Pravo na pristup informacijama i zaštita osobnih podataka*, Pravni fakultet, Split, 2015., str. 105; Musa, A., *Pravni i institucionalni aspekti prava na pristup informacijama i transparentnosti u Republici Hrvatskoj*, u: *Spomenica profesoru dr. sc. Juri Šimoviću*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar za javnu upravu i javne financije, Zagreb, 2017., str. 423 – 435.

⁴ O ideji otvorene uprave i njezinu razvoju vidi Musa, A., *Od pristupa do ponovne uporabe informacija...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 115 – 118.

je implementirano kao ustavno pravo⁵, pravo na ponovnu uporabu informacija nije ni približno dostiglo tu razinu pravne zaštite. S druge strane, za razliku od prava na pristup informacijama, pravo na ponovnu uporabu informacija ima svoj vrlo važan komercijalni aspekt⁶ te počiva na ideji da se ono što je financirano iz državnog proračuna treba maksimalno koristiti za dobrobit svih pripadnika društva, kako komercijalnu, tako i nekomercijalnu.⁷ Ove dvije važne razlike uvjetuju posljedicu da je u prijeporu suprotstavljenih interesa drukčiji odnos prema pravu na pristup informacijama, a drukčiji prema pravu na ponovnu uporabu informacija te nije moguće ta dva prava poistovjetiti i kao jedno ih uspoređivati s drugim, njima suprotstavljenim interesima. Zato se ovdje ograničilo samo na pravo na ponovnu uporabu informacija u razmatranju njegova odnosa prema autorskom pravu i srodnim pravima.⁸

U tome kontekstu postavlja se pitanje, u razmatranju odnosa prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora te autorskog i srodnih prava, prevladava li javno načelo neograničenog omogućavanja ponovne uporabe ili privatno načelo zaštite autorskog i srodnih prava kao apsolutnih i isključivih prava? Uvodno se postavlja i teza da je pravo na ponovnu uporabu informacija javnog sektora uvijek u većoj ili manjoj mjeri ograničeno autorskim pravom i srodnim pravima⁹, ovisno o tome pripada li autorsko ili srodno pravo na tim informa-

⁵ Čl. 38. st. 4. Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014. U više od 60 država ustavom se jamči pravo na pristup informacijama. Više vidi u: Musa, A., *Pravni i institucionalni aspekti...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 443 – 446. Vidi također: Rajko, A., *Implikacije uvrštavanja prava na pristup informacijama javnog sektora u Ustav Republike Hrvatske*, Hrvatska javna uprava, vol. 10., br. 3, 2010., str. 629 – 649; Elijaš, D.; Marković, S.; Trgovac, S., *Pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti kroz ustavnosudski aspekt i stajališta Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 38, br. 1, 2017., str. 501 – 526.

⁶ Potencijalna vrijednost informacija prikladnih za ponovnu uporabu na europskom tržištu procjenjuje se na 68 milijardi eura. Marcowitz-Bitton, M., *Commercializing Public Sector Information*, Journal of the Patent and Trademark Office Society, vol. 97, br. 3, 2015., str. 424.

⁷ Vidi i Musa, *Od pristupa do ponovne uporabe informacija...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 111.

⁸ O odnosu prava na pristup informacijama i prava proizvođača baza podataka vidi: Derclaye, E., *Database sui generis right: the need to take the public's right to information and freedom of expression into account*, u: *New Directions in Copyright Law*, Edward Elgar, Cheltenham, 2007., str. 23, 24.

⁹ Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (WIPO) naručila je studiju s ciljem da se prouči kako autorsko pravo i srodna prava mogu promovirati ponovnu uporabu informacija javnog sektora. Rezultati su pokazali da ta prava ipak ograničuju, a ne pospešuju ponovnu uporabu informacija javnog sektora. Vidi Jasserand,

cijama trećim osobama ili tijelima javnog sektora te, u ovom drugom slučaju, ovisno o tome kakav je pravni režim pripadanja autorskih djela i predmeta srodnih prava nastalih u izvršavanju državne ili javne službe.

Pravo na ponovnu uporabu informacija kako je uređeno *PSI* direktivom obrađuje se u brojnim drugim radovima pa se taj aspekt ovdje neće posebno opisivati, nego se na njih upućuje.¹⁰

2. OPĆENITO O OGRANIČENJU PRIMJENE PRAVA NA PONOVNUPORABU INFORMACIJA AUTORSKIM I SRODNIM PRAVIMA

Autorsko i srodna prava apsolutna su i isključiva privatna prava koja po svojoj naravi predstavljaju pojedinačni monopol.¹¹ Iz same te činjenice pro-

C.; Bernt Hugenholtz, P., *Using Copyright to Promote Access to Public Sector Information: A Comparative Survey*, WIPO Contract, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, June 2012, dostupno na: https://www.ivir.nl/publicaties/download/WIPO_June_%202012.pdf, str. 29 (24. lipnja 2018.).

¹⁰ Opis prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora prema *PSI* direktivi vidi npr. u Musa, *Od pristupa do ponovne uporabe informacija...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 120 – 132; Musa, A., *Europska regulacija ponovne uporabe informacija*, Sveske za javno pravo Fondacije Centra za javno pravo, br. 24, 2016., str. 76 – 85; Musa, A.; Bevandić, D., *Pristup informacijama i ponovna uporaba informacija javnog sektora – trendovi u zakonodavstvu i praksi s posebnim osvrtom na knjižnice*, u: Pšenica, D. (ur.), *Slobodan pristup informacijama*, 15. okrugli stol, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2015., str. 30 – 43; Janssen, K., *The influence of the PSI directive on open government data: An overview of recent developments*, *Government Information Quarterly*, br. 28, 2011., str. 446 – 456; Janssen, K., *The role of public sector information in the European market for online content: a never-ending story or a new beginning?*, *Info – The journal of policy, regulation and strategy for telecommunications*, vol. 13, br. 6, 2011., str. 20 – 29; Jaatinen, T., *The relationship between open data initiatives, privacy, and government transparency: a love triangle?*, *International data Privacy Law*, vol. 6, br. 1, 2016., str. 28 – 38; Janssen, K.; Hugelier, S., *Open data as the standard for Europe? A critical analysis of the European Commission's proposal to amend the PSI Directive*, *European Journal of Law and Technology*, vol. 4, br. 3, 2013., dostupno na: <http://ejlt.org/article/view/238/411> (20. lipnja 2018.).

O načinu implementacije *PSI* direktive u Njemačkoj i Francuskoj te o provođenju prava na ponovnu uporabu u praksi vidi više: Schnieders, R., *Die neue Open-(Government)-Data-Gesetzgebung in Frankreich und in Deutschland*, *Die Öffentliche Verwaltung*, ausgabe 5, 2018., str. 176 – 186. O implementaciji u Španjolskoj vidi Cerrilo-i-Martinez, A., *The Reuse of Public Sector Information in Europe and Its Impact on Transparency*, *European Law Journal*, vol. 8, br. 6, 2012., str. 776 – 790.

¹¹ O pravnoj naravi autorskog i srodnih prava vidi npr. Gliha, I., *Pregled hrvatskog autorskopravnog poretka*, u: Barbić, J. (ur.), *Zaštita intelektualnog vlasništva*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017., str. 19 – 51.

izlazi da su ideje na kojima počivaju autorsko i srodna prava i ideje na kojima počiva pravo na ponovnu uporabu informacija dijametralno suprotne. Ideja otvorenog pristupa, sama po sebi, poništava ideju monopolnih apsolutnih i isključivih prava, i obratno. U njihovu srazu valja uzeti u obzir da je, za razliku od prava na ponovnu uporabu, autorsko pravo Ustavom zaštićena kategorija¹² te pravo koje se štiti i Protokolom I. uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama.¹³ Ipak, autorsko i srodna prava ne ostvaruju samo privatne interese, iako je riječ o “pravim” privatnim pravima. Kroz njihovu efikasnu zaštitu ostvaruju se važni javni interesi, nekomercijalne i komercijalne naravi. Efikasnom pravnom zaštitom privatnih interesa privatnih nositelja autorskog i srodnih prava ostvaruju se važne javne koristi, a brojne studije potvrđuju¹⁴ da je efikasna zaštita autorskog i srodnih prava važan poticaj gospodarskom napretku, a gospodarska dobrobit svakako je javni interes vrlo visokog ranga. Stoga valja biti vrlo oprezan u ocjeni odnosa prava na ponovnu uporabu informacija i autorskog i srodnih prava. Ako se uzme u obzir njihov gospodarski potencijal, valja također uočiti da autorska djela i predmeti srodnih prava daju osvjedočeno priznati i već donekle “izmjereni” doprinos gospodarstvu Europske unije, dok se pravo na ponovnu uporabu informacija prepoznaje još uvijek kao vrlo vrijedan, ali pretežito neostvaren gospodarski potencijal.¹⁵

¹² Vidi čl. 69. Ustava RH, više o tome: Crnić, J., *Ustavne odredbe o autorskom pravu*, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, vol. 1, 2000., str. 15 – 31.

¹³ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010. I praksa ESLJP-a potvrđuje da se autorsko pravo smatra ljudskim pravom te da ulazi u polje primjene konvencije. Vidi npr. odluke *Melnychuk protiv Ukrajine*, zahtjev br. 28743/03, presuda od 5. srpnja 2005., *Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala*, zahtjev br. 73049/01, presuda od 11. siječnja 2007., vidi i *SIA AKKA/LAA protiv Latvije*, br. 562/05, 12. srpnja 2016., *Aral, Tekin i Aral protiv Turske*, br. 24563/94, 14. siječnja 1998. Vidi također Bogdanović, T., *Zaštita prava vlasništva iz čl. 1. protokola 1. Europske konvencije u praksi Upravnog suda Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 32, br. 1, 2011., str. 586. Da su sva prava intelektualnog vlasništva ljudska prava, potvrđuje i Derclaye, *op. cit.* u bilj. 8, str. 9.

¹⁴ Vidi npr. European Parliament: Committee on Industry, Research and Energy, Committee on Culture and Education: Draft report on a coherent EU policy for cultural and creative industries (2016/2072(INI)) od 23. lipnja 2016., dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARG+PE-583.957+01+DOC+PDF+V0//EN&language=FI> (1. srpnja 2018.); EY: Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU, prosinac 2014., dostupno na: <http://www.creatingeurope.eu/en/wp-content/uploads/2014/11/study-full-en.pdf> (2. srpnja 2018.).

¹⁵ Vidi Musa, *Od pristupa do ponovne uporabe informacija...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 130.

Kad se razmatra koje su sve osobe obuhvaćene pojmom “tijelo javnog sektora”, potrebno je posebnu pozornost usmjeriti na trgovačka društva u većinskom javnom vlasništvu. Ona se bitno razlikuju od drugih tijela javne vlasti u mnogočemu, pa tako i u pogledu autorskih djela i predmeta srodnih prava koja mogu nastati u njihovu poslovanju. Postoji opasnost da se tim tijelima namećanjem obveze davanja informacija na ponovnu uporabu osujeti njihov položaj u tržišnoj utakmici, ali ujedno treba imati na umu da upravo takva trgovačka društva (ali i druga tijela javnog sektora) mogu baš zato što imaju određene informacije biti u povlaštenom položaju na tržištu.¹⁶

S obzirom na djelatnost pojedinih trgovačkih društava moguće je stvaranje najrazličitijih vrsta autorskih djela i predmeta srodnih prava kojima se ostvaruje djelatnost i poslovanje trgovačkog društva. Zato je vrlo važno uočiti odredbu iz čl. 1. st. 2. t. a) *PSI* direktive koja kaže “da se *PSI* direktiva ne odnosi na informacije (direktiva kaže “dokumente” jer tu riječ rabi kao tehnički pojam) koje su izvan područja primjene javne zadaće tijela javnog sektora kako je to određeno propisima u državi članici ili kako je određeno zajedničkom upravnom praksom u državi članici, pod uvjetom da je područje primjene transparentno i podložno preispitivanju”. To nije na takav način izrijekom određeno u ZPPI-ju, ali odražava duh *PSI* direktive i u tome je duhu potrebno tumačiti i ZPPI.

I kod samog autorskog i srodnih mu prava valja uočiti različitosti između pojedinih kategorija nositelja prava te pojedinih vrsta autorskih djela i predmeta koji se štite srodnim pravima¹⁷, što sve može utjecati na ocjenu o tome što valja smatrati primjerenim balansom između potrebe ostvarenja prava na pristup informacijama i potrebe ostvarenja, tj. efikasne zaštite autorskog i srodnih prava.

¹⁶ Detaljno o tome kako je upravo zaštita tržišnog natjecanja također u podlozi *PSI* direktive vidi Lundqvist, B., “Turning Government Data Into Gold”: *The Interface Between EU Competition Law and the Public Sector Information Directive – With Some Comments on the Compass Case*, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, vol. 44, 2013., str. 79 – 95. O potrebi razjašnjavanja odnosa prava na ponovnu uporabu prema tržišnom natjecanju vidi Lundqvist, B.; Forsberg, Y.; De Vries, M.; Maggiolino, M., *Open data and Competition Law: Some Issues Regarding Access and Pricing of Raw Data*, *Masaryk University Journal of Law and Technology*, vol. 95, 2015., str. 104 – 107.

¹⁷ O vrstama autorskih djela vidi više npr. Gliha, *op. cit.* u bilj. 11.

3. VRSTE AUTORSKIH DJELA I PREDMETA SRODNIH PRAVA KOJE SU PRIKLADNE ZA PONOVNUPORABU

U vezi s nagoviještenim problemom u prethodnom poglavlju valja uočiti koje su to vrste autorskih djela i predmeta srodnih prava koje mogu biti obuhvaćene pojmom informacije u smislu prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora.

Europskim zakonodavstvom nije uređena definicija autorskoga djela pa stoga države članice definiraju autorsko djelo na različit način (ili ga uopće ne definiraju). Sukladno uobičajenom u državama koje pripadaju srednjoeuropskoj podskupini kontinentalnoeuropskog pravnog kruga, prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima¹⁸ (dalje u tekstu: ZAPSP) autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu.¹⁹ Autorskim pravom štiti se izražaj, a ne sama ideja.²⁰ Zakonom su primjerice propisane posebne vrste autorskih djela.²¹ U kontekstu javne uprave pojavljuju se uglavnom sljedeće vrste autorskih djela koje kao “informacije” mogu biti predmetom prava ponovne uporabe: karte, crteži, skice, planovi, fotografije, tablice, zbirke, ankete, pisana i govorna djela i sl. Autorsko pravo na opisanim predmetima postoji ako je riječ o tvorevinama koje imaju individualni karakter i proizvod su intelektualnog rada autora, odnosno moraju imati određenu razinu kreativnosti koja se ispituje za svaki konkretan slučaj. U stvaranju tih djela mogu se koristiti sve mogućnosti tehničke pomoći, ali u konačnici mora biti prepoznatljiv autorov kreativni doprinos. Nije moguće štiti autorskim pravom tvorevine koje su npr. isključivo računalno generirane. Sve ovo upućuje da podatak²² kao takav nije i ne može biti zaštićen autorskim pravom jer sam za sebe ne udovoljava pretpostavkama za autorskopravnu zaštitu.

Osim autorskih djela, postoje i razni predmeti koji se štite autorskom srodnim pravima.²³ U kontekstu prava na ponovnu uporabu informacija javnog

¹⁸ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Narodne novine, br. 167/2003, 79/2007, 80/2011, 125/2011, 141/2013, 127/2014, 62/2017. (dalje u tekstu: ZAPSP).

¹⁹ Čl. 5. st. 1. ZAPSP-a, vidi Gliha, *op. cit.* u bilj. 11, str. 22.

²⁰ Čl. 8. st. 1. ZAPSP-a.

²¹ Čl. 5. st. 2. ZAPSP-a.

²² Podatak je u ovome smislu običan podatak. Informacija je u kontekstu prava na ponovnu uporabu podataka bitno širi pojam koji obuhvaća i autorska djela i predmete srodnih prava.

²³ Vidi čl. 1. ZAPSP-a, vidi i: Gliha, *op. cit.* u bilj. 11, str. 23 – 28.

sektora najvažnije je srodno pravo proizvođača baza podataka. Druga srodna prava nisu aktualna u kontekstu prava na ponovnu uporabu podataka.

Baze podataka, međutim, mogu uživati zaštitu na dva načina: kroz autorsko pravo i kroz autorskom srodno pravo. Da bi baza podataka bila zaštićena autorskim pravom, potrebno je da predstavlja individualnu intelektualnu tvorevinu i tada se naziva originalnom bazom podataka. Originalna baza podataka zbirka je samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe koja prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čini vlastitu intelektualnu tvorevinu njezina autora i koja je uređena po određenom sustavu ili metodi, čiji su elementi pojedinačno pristupačni elektroničkim ili drugim sredstvima. S druge strane, neoriginalna baza podataka²⁴ definirana je kao zbirka samostalnih djela, podataka ili druge građe u bilo kojem obliku, koji su uređeni po određenom sustavu ili metodi i pojedinačno dostupni elektroničkim ili drugim sredstvima, pri čemu bilo postizanje, bilo verifikacija, bilo predstavljanje njezina sadržaja zahtijeva kvalitativno i/ili kvantitativno znatno ulaganje koje se, primjerice, sastoji od sredstava, utrošena vremena i uložena truda. Proizvođač baze podataka, kao izvorni nositelj prava na neoriginalnoj bazi podataka, jest pravna ili fizička osoba koja je poduzela inicijativu i rizik ulaganja u stvaranje baze podataka.²⁵ U praksi se bitno češće pojavljuju neoriginalne baze podataka kao predmet interesa ponovne uporabe informacija.

4. PRIPADANJE AUTORSKOG PRAVA I PRAVA PROIZVOĐAČA BAZA PODATAKA U JAVNOM SEKTORU

Sada je važno razložiti pitanje pripadanja autorskoga prava i prava proizvođača baza podataka u javnom sektoru. Najvažnije je razgraničiti situacije kad autorsko pravo ili pravo korištenja autorskog djela te pravo proizvođača baza podataka pripada tijelu javnog sektora od situacija kad pripadaju trećim osobama. Pod trećim osobama tu se misli na sve one koji nisu tijelo javnog sektora. To mogu biti zaposlenici u tijelima javnog sektora – državni službenici,

²⁴ Detaljno o bazama podataka kao *sui generis* pravu ili pravu srodnom autorskome vidi u: Derclaye, E., *What is a Database? A Critical Analysis of the Definition of a Database in the European Database Directive and Suggestions for an International Definition*, *The Journal of World Intellectual Property*, vol. 5, br. 6, 2002., str. 981 – 1011; Derclaye, E., *The European Court of Justice Interprets the Database Sui Generis Right for the First Time*, *European Law Review*, vol. 30, 2005., str. 420 – 430; Gliha, I., *Pravna zaštita baza podataka*, u: Matanovac, R. (ur.), *Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svjetlu pristupa Europskoj uniji*, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 93 – 114.

²⁵ Čl. 147. st. 1. i 2. ZAPSP-a. Vidi i: Gliha, *op. cit.* u bilj. 24., str. 97.

namještenici i javni službenici koji stvaraju ili sudjeluju u stvaranju autorskih djela i baza podataka. Nadalje, to mogu biti i osobe od kojih je tijelo javnog sektora naručilo izradu pojedinih autorskih djela i baza podataka. Naposljetku, to mogu biti treće osobe čija su autorska djela ili predmeti srodnih prava na bilo koji drugi način došla u položaj da ih javni sektor na neki način može koristiti ili imati kod sebe.

Autor je prema ZAPSP-u uvijek fizička osoba koja je djelo stvorila.²⁶ Ako je više autora zajedničkim radom stvorilo jedno autorsko djelo i ako se njihovim doprinosima ne može samostalno koristiti, oni se nazivaju koautorima i pripada im zajedničko autorsko pravo.²⁷ Ako više autora sastavi svoja već postojeća djela radi zajedničkog korištenja, riječ je o sastavljenom djelu.²⁸

Pravna osoba ne može biti autor i nikada nije izvorni nositelj autorskoga prava prema ZAPSP-u. To načelo primjenjuje se (uz određene rijetke iznimke za pojedine situacije) u državama pripadnicama kontinentalnoeuropskog pravnog kruga, kako germanskog, tako i romanskog. Anglosaksonski krug zemalja omogućuje da u nekim situacijama autorsko pravo izvorno pripada pravnoj osobi koja je zaslužna za stvaranje autorskog djela zbog svojih materijalnih i organizacijskih ulaganja u nastanak takvoga djela.

Autor može raspolagati svojim autorskim pravom osnivajući za druge prava iskorištavanja u državama germanskog pravnog kruga, koje njeguju monističko načelo ili prijenosom prava iskorištavanja u državama romanskog pravnog kruga, koje njeguju dualističko načelo.²⁹

Prateći načelo da autorsko pravo pripada autoru jasno je da nastaje problem kad je autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu ili u državnoj ili javnoj službi. Tu bi se u svakom pojedinom slučaju trebalo urediti kome pripada pravo iskorištavanja autorskog djela nastalog u radnom odnosu, odnosno u državnoj ili javnoj službi, ugovorom o radu ili nekim drugim aktom.

Jednako valja pristupiti i situacijama kada se autorsko djelo stvara po narudžbi. Sam ugovor o narudžbi autorskog djela ne predmnijeva da je naručitelj stekao i prava iskorištavanja naručenog, isporučenog i plaćenog djela. Upravo suprotno, ako ugovorom nije izričito određeno, prava iskorištavanja na naru-

²⁶ Čl. 9. st. 1. ZAPSP-a.

²⁷ Čl. 11. ZAPSP-a.

²⁸ Čl. 10. ZAPSP-a.

²⁹ Vidi detaljno Matanovac Vučković, R.; Kunda, I., *Raspolaganje autorskim pravom na računalnom programu – materijalnopravni i kolizijskopravni aspekti*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 31, br. 1, 2010., str. 95 – 97.

čenom i izrađenom djelu pridržava autor, u cijelosti.³⁰ Stoga treba biti osobito pažljiv i kod sastavljanja ugovora, odnosno kod uređenja odnosa između naručitelja i autora djela jer plaćanje naknade za izrađeno djelo po narudžbi ne podrazumijeva i stjecanje autorskih prava na strani naručitelja. Opisana je situacija po hrvatskom ZAPSP-u, ali je jednaka situacija i u pravnim porecima drugih europskih država. Zato, ako tijelo javnog sektora želi steći prava iskorištavanja autorskog djela ili prava proizvođača baze podataka od osobe od koje je naručila njihovu izradu, mora to detaljno i jasno pisano ugovoriti u ugovoru o narudžbi ili drugom ugovoru.

4.1. Usporednopravni prikaz pravnog statusa autorskih djela stvorenih u radnom odnosu ili u državnoj ili javnoj službi

Načelo pripadanja autorskoga prava autoru primjenjuje se i kad je riječ o autorskom pravu koje je stvoreno u izvršavanju obveza iz ugovora o radu. Poslodavac koji želi steći ikakva prava iskorištavanja na autorskim djelima koje u izvršavanju svojih obveza stvori njegov radnik, mora to izriječno s njime ugovoriti. Ako to propusti učiniti, radnik zadržava svoje autorsko pravo, bez ograničenja.³¹ Budući da nema nikakvih posebnih odredaba o autorskim djelima stvorenim u izvršavanju državne ili javne službe, i u tim se slučajevima primjenjuju pravila o autorskim djelima stvorenim u izvršavanju ugovora o radu. Ovdje valja napomenuti i to da je prema čl. 51. ZAPSP-a pisana forma autorskih ugovora pretpostavka njegove valjanosti, što se primjenjuje i na autorske ugovore o autorskim djelima stvorenim u radnom odnosu, odnosno u državnoj ili javnoj službi.³² Tu, međutim, može nastati problem kad se u

³⁰ Vidi čl. 74. st. 2. ZAPSP-a.

³¹ Vidi čl. 76. ZAPSP-a. Jedino je za računalne programe u čl. 108. ZAPSP-a propisana zakonska licencija (tako za njemačko pravo vidi npr. Dreier, T.; Schultze, G., *Urheberrechtsgesetz*, 2. izd., C. H. Beck, München, 2006., str. 1067) u korist poslodavca, slijedom usklađivanja s čl. 3. st. 2. Direktive 2009/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o pravnoj zaštiti računalnih programa (pročišćeni tekst) OJ L 111 5. 5. 2009., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>, str. 16 (20. lipnja 2018.).

³² Prema čl. 292. st. 4. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, dalje u tekstu: ZOO) pisana forma je zadovoljena i onda kada se može sa sigurnošću zaključiti o tome tko su ugovorne strane i koji je sadržaj njihovih volja, što može osobito biti važna odredba kod onih situacija kada se autorsko djelo stvori u obavljanju poslova iz ugovora o radu ili u državnoj ili javnoj službi. Općenito o pisanoj formi autorskih ugovora kao pretpostavci valjanosti vidi Gliha, I.; Matanovac Vučković, R., *Alternative Licensing Contracts in Cro-*

državnoj ili javnoj službi ne sklapa ugovor o radu nego se donosi rješenje o imenovanju.³³ U takvom se slučaju posebnim ugovorom treba ugovoriti status autorskih djela stvorenih u izvršavanju službe ili se to pitanje može riješiti nekim drugim aktom u čijem stvaranju sudjeluju sami službenici osobno ili putem svojih predstavnika koji su ovlašteni raspolagati njihovim pravima. Pod tim pretpostavkama, to bi mogao biti pravilnik o radu ili pravilnik o unutar-njem ustrojstvu ili kolektivni ugovor.

Ovdje još valja napomenuti da prema čl. 8. st. 2. t. 1. ZAPSP-a otkrića, službeni tekstovi iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva (zakoni, uredbe, odluke, izvješća, zapisnici, sudske odluke i sl.) i druga službena djela, kao i njihove zbirke, koja su objavljena radi službenog informiranja javnosti, kao takve nisu zaštićene autorskim pravom. Iako bi po svojem sadržaju vjerojatno u najvećem broju slučajeva mogle biti autorska djela, te su tvorevine samim zakonom isključene iz autorskopravne zaštite.

U njemačkom zakonu Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte³⁴ (dalje u tekstu: UrhG), koji je po mnogočemu poslužio kao uzor pri pisanju našega ZAPSP-a, također je propisano da se opće načelo o pripadanju autorskog djela autoru primjenjuje i u odnosu prema autorskim djelima stvorenim u radnom odnosu ili u državnoj ili javnoj službi.³⁵ Međutim, vezano uz pitanje pisane forme koja se inače traži i prema njemačkom pravu za autorske ugovore, ipak u sudskoj praksi prevladava stajalište da je moguće i prešutno osnivanje prava iskorištavanja u korist poslodavca u slučajevima kada ugovor o radu nema odredaba kojima se uređuju međusobni odnosi poslodavca i radnika u pogledu autorskih djela stvorenih u radnom odnosu.³⁶ Veliko je pitanje

atian Copyright Legislation, u: Metzger, A. (ur.), *Free and Open Source Software (FOSS) and Other Alternative License Models*, Springer, Berlin, 2016., str. 114. Također, kod tumačenja ugovora, osim općih odredaba ZOO-a o tumačenju ugovora, valja uzeti u obzir i pravila iz čl. 44. st. 5. ZAPSP-a koja sadržavaju načelo *in dubio pro auctore*. O tome načelu više vidi Matanovac, R.; Gliha, I., *Novela Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2007. godine*, u: Matanovac, R. (ur.), *Prilagodba hrvatskog prava intelektualnog vlasništva europskom pravu*, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 135 – 136.

³³ Vidi Rajko, A., *Službenički odnosi u lokalnoj i područnoj (regionalnog) samoupravi u Hrvatskoj – regulacija i otvorena pitanja*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 55, br. 1, 2018., str. 196 i dr.

³⁴ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte od 9. rujna 1965. (BGBl. I S. 1273), uz posljednje izmjene i dopune od 1. rujna 2017. (BGBl. I S. 3346), dostupno na: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhgf/> (2. srpnja 2018.).

³⁵ Vidi § 43 UrhG-a.

³⁶ Vidjeti više Rojahn, S.; u: Schricker, G. (ur.), *Urheberrecht Kommentar*, 3. izdanje, Verlag C. H. Beck, München, 2006., str. 895.

bi li takvo tumačenje bilo prihvatljivo u hrvatskome pravu – u pravnoj doktrini (prema pregledanoj literaturi) nije bilo zagovornika ovakvog pristupa za hrvatsko pravo niti se prema dostupnoj sudskoj praksi uočava da bi igdje sud donio odluku o prešutnom stjecanju prava iskorištavanja kad je djelo stvoreno u radnom odnosu ili u državnoj ili javnoj službi.

Slično kao i u ZAPSP-u, i prema čl. 5. UrhG-a, službena djela, kao što su zakoni, uredbe, službene odluke i obavijesti, kao i odluke te službene smjernice za donošenje odluka nisu kao takvi zaštićeni autorskim pravom te i u Njemačkoj pripadaju među nezaštićene tvorevine.

Jedno od temeljnih načela uređenja francuskog autorskog prava također je načelo pripadanja autorskoga prava naravnoj osobi koja je djelo stvorila, tj. autoru. Autorska prava na autorskim djelima stvorenim u radnom odnosu pripadaju autoru, a poslodavac imovinska autorska prava može steći ugovorom o radu ili drugim ugovorom. Međutim, u francuskom Code de la propriété intellectuelle³⁷ (dalje u tekstu: CPI) propisane su posebne odredbe u vezi s djelima koja su stvorena u javnoj službi. U mjeri u kojoj je to potrebno isključivo za ispunjenje svrhe javne službe, autorsko pravo na djelima stvorenim u javnoj službi pripada u cijelosti državi. Međutim, za komercijalno iskorištavanje takvih djela državi pripada samo pravo prednosti. Ipak, ta se odredba ne odnosi na sva javna tijela, a posebnom uredbom uređuju se i načini primjene spomenutih odredaba te posebno uvjeti u kojima javni službenik – autor može sudjelovati u financijskim koristima koje država ostvaruje komercijalnim ili nekomercijalnim iskorištavanjem takva djela.³⁸

Ako se u odnosu na ona djela koja su stvorena u javnoj službi, koja nisu obuhvaćena iznimkom opisanom ovdje u prethodnom odjeljku, postavi pitanje vezano uz pisanu formu, koja je inače pretpostavka za valjanost autorskih ugovora i prema francuskom pravu, treba upozoriti da postoje tumačenja prema kojima je moguće prešutno stjecanje imovinskih prava na strani poslodavca.³⁹

³⁷ *Code de la propriété intellectuelle*, objavljen u *Journal officiel* br. 92-597 od 1. srpnja 1992., uz posljednje izmjene i dopune od 8. lipnja 2018., dostupno na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069414&dateTexte=20180714> (4. srpnja 2018.). Vidi i: Matanovac Vučković; Kunda, *op. cit.* u bilj. 29, str. 96. No, od izdavanja toga članka do danas CPI je izmijenjen u dijelu u kojem je uređen status djela stvorenih u javnoj službi.

³⁸ Vidi čl. L111-1, čl. L121-7-1, čl. L131-3-1, čl. L131-3-2 i L131-3-3 CPI-ja.

³⁹ Francuski sudovi nižih stupnjeva priklanjali su se stajalištu o prešutnom ustupanju autorskih prava u ugovorima o radu, da bi Kasacijski sud takvu sudsku praksu dokinuo tvrdeći da ugovor o cesiji mora biti u pisanom obliku te da se mora, u skladu s načelom specifikacije ili određenosti, prilikom cesije odrediti i opseg, trajanje i svrha cesije.

Takvim tumačenjima se, međutim, suprotstavlja temeljno načelo iz čl. L111-1. st. 3. CPI-ja u kojem je propisano da nikakav ugovor, a posebice ne ugovor o narudžbi autorskoga djela ili ugovor o radu, ni na koji način ne mogu ograničiti isključiva autorova prava koja je stekao stvaranjem autorskoga djela.⁴⁰ Stoga se, izgleda, može zaključiti da prešutne cesije kao posljedice postojanja ugovora o radu ipak nisu primjenjive prema francuskom pravu.

Daljnja iznimka od načela da autorsko djelo pripada fizičkoj osobi koja ga je stvorila – autoru propisan je u čl. L113-5. CPI-ja za kolektivna djela, koja su kao posebna vrsta autorskih djela uređena u navedenom zakonu i kod kojih je izvorni nositelj poslodavac.⁴¹ Možda bi se *de lege ferenda* moglo razmotriti unošenje slične odredbe i u hrvatsko autorskopravno zakonodavstvo.

U francuskom CPI-ju nisu regulirane nezaštićene tvorevine na način kako je to učinjeno ZAPSP-om i UrhG-om, no uvriježeno je shvaćanje da su službena djela poput propisa i sudskih odluka izuzeta od autorskopravne zaštite.⁴²

Slijedom anglosaksonskog pristupa da autorsko pravo izvorno ne mora nužno pripadati autoru, u čl. 11. Copyright, Designs and Patents Act⁴³ (dalje u tekstu: CDPA) propisano je da je izvorni nositelj autorskog prava autor, ali ako je autorsko djelo nastalo u radnom odnosu, autorsko pravo izvorno pripada poslodavcu, osim ako je ugovorom drukčije određeno.⁴⁴ Sam radni odnos se u čl. 178. CDPA-a opisuje kao odnos koji je uređen ugovorom o službi ili vježbeništvu, pri čemu on obuhvaća državnu, javnu i sličnu službu te sve druge radnopravne odnose.⁴⁵

Vidi Schmidt-Szalewski, J.; Bouche, N., *France*, u: Vanhees, H. (ur.), *International Encyclopaedia of Laws: Intellectual Property*, vol. 5, suppl. 24, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2004., str. 65.

⁴⁰ Vidi Lucas, A.; Plaisant, R., *France*, u: Nimmer, M. B.; Geller, P. E. (ur.), *International Copyright Law and Practice*, Matthew Bender & Co., Inc, Rel.12-10/00 pub. 339, 1988., str. 54.

⁴¹ Detaljno o kolektivnim djelima vidi *ibid.*, str. 49, 50; Schmidt-Szalewski; Bouche, *op. cit.* u bilj. 39, str. 65.

⁴² Vidi Jasserand; Bernt Hugenholtz, *op. cit.* u bilj. 9, str. 9, bilj. 20, i Lucas, A.; Lucas, H., *Traité de la propriété littéraire et artistique*, drugo izdanje, Litec, Paris, 2001.

⁴³ Copyright, Designs and Patents Act iz 1988. godine (1988 c. 48), posljednje izmjene i dopune provedene su kroz Digital Economy Act 2017 (2017 c. 30), dostupno na: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/pdfs/ukpga_19880048_en.pdf (4. srpnja 2018.). Vidi i: Matanovac Vučković; Kunda, *op. cit.* u bilj. 29, str. 96, 97.

⁴⁴ O povijesnim aspektima ove odredbe vidi Garnett, K.; Davies, G.; Harbottle, G., *Copinger and Skone James on Copyright*, 15. izd., Sweet & Maxwell, London, 2005., str. 217, bilj. 14.

⁴⁵ Detaljno o tome kada se smatra da je neki odnos uređen ugovorom o službi (engl. *contract of service*) i u čemu je razlika prema ugovoru o djelu (engl. *contract for service*)

Nadalje, prema čl. 163. CDPA-a autorska djela koje stvore državni ili javni službenici Krune u izvršavanju svojih dužnosti pripadaju Kruni (engl. *Crown Copyright*). Riječ je o propisima i sličnim aktima, izvještajima, dopisima i sličnim službenim djelima.⁴⁶ Isto tako, sukladno čl. 165. CDPA-a, ako je djelo stvoreno po uputama ili pod kontrolom Parlamenta, pripada Parlamentu (engl. *Parliamentary Copyright*).⁴⁷

I naposljetku, u CDPA-u nema odredaba o nezaštićenim tvorevinama jer se u tome propisu uopće ne daje opća definicija autorskoga djela, nego su, suprotno, propisane vrste tvorevina koje uživaju autorskopravnu zaštitu.

U vezi s pitanjem pripadanja prava proizvođača baze podataka situacija je bitno drukčija od opisane u odnosu na autorsko pravo. Nema nikakve zapreke da pravo proizvođača baze podataka pripada izvorno pravnoj osobi, jednako kao i fizičkoj, ako udovoljavaju pretpostavkama za stjecanje prava.⁴⁸ Tu nema nikakve razlike između propisa obrađenih država.⁴⁹ Stoga država, odnosno tijela javnog sektora, bez ikakvih ograničenja mogu biti nositelji prava proizvođača baza podataka ako udovoljavaju za to propisanim zakonskim pretpostavkama. To je bitna razlika prema autorskom pravu.

te pripadajuću sudsku praksu vidjeti *ibid.*, str. 218 – 221; Cornish, W.; Llewelyn, D., *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights*, 5th ed., London, 2003., str. 471.

⁴⁶ Vidi čl. 163. i 164. CDPA-a.

⁴⁷ Činjenica da je neko djelo u režimu *Crown Copyright* ne znači da je samo po sebi dostupno za ponovnu uporabu, to samo znači da Kruna ima autorsko pravo u odnosu na to djelo i može odlučiti na koji će ga način učiniti dostupnim ili ne te pod kojim uvjetima. O mogućnostima ponovne uporabe podataka koji su u režimu *Crown Copyright* vidi Saxby, S., *Crown Copyright Regulation in the UK – Is the Debate Still Alive?*, *International Journal of Law and Technology*, vol. 13, br. 3, str. 310 i 319, koji zaključuje da je Vlada učinila značajne korake od politike zatvorenosti prema politici otvorenosti za ponovnu uporabu podataka koji su u režimu *Crown Copyright*. Vidi također Saxby, S., *Information Access Policy and Crown Copyright Regulation in the Electronic Age – Which Way Forward?*, *International Journal of Law and Information Technology*, vol. 6, br. 1, str. 1 – 33 i Bannister, J., *Open Government: From Crown Copyright to the Creative Commons and Culture Change*, *University of New South Wales Law Journal*, vol. 34, br. 3, 2011., str. 1080 – 1103.

⁴⁸ Vidi npr. čl. 147. st. 2. ZAPSP-a i *supra*.

⁴⁹ Nema razlike slijedom činjenice da je pravo proizvođača baza podataka usklađeno na europskoj razini Direktivom 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka, OJ L 77, 27. ožujka 1996., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A31996L0009> (5. srpnja 2018.).

4.2. Međuzaključak na temelju usporednopravne analize i prijedlozi za hrvatsko pravo

Na temelju usporedbe dosad opisanog sa svrhom da se razmisli o odmjeravanju međusobnog odnosa autorskog i srodnih mu prava prema pravu na ponovnu uporabu informacija javnog sektora uočava se sljedeće.

Nije upitno da u situacijama kad autorsko pravo pripada trećim osobama (a ne državi, odnosno tijelu javnog sektora) svi pravni sustavi jasno i nedvojbeno štite autora. Isto vrijedi i kad se ugovara narudžba autorskih djela. Ako ugovorom o narudžbi nije drukčije uređeno, autorsko pravo pripada autoru. Zato je važno u ugovorima o narudžbi izriječno odrediti što je s pripadanjem autorskih prava iskorištavanja na naručenom djelu.

Međutim, različito se pristupa pripadanju autorskog djela stvorenog u državnoj ili javnoj službi. Hrvatska je tu, izgleda, najrestriktivnija u korist autora – službenika. Ako ugovorom o radu ili drugim ugovorom ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos nije drukčije određeno, autorsko pravo pripada autoru, bez obzira na to što je on državni ili javni službenik. Iz poznatih izvora nije uočen otklon od takvog načela. Njemačka je restriktivna kao i Hrvatska, ali ipak s otklonom. Dok iz njemačkog UrhG-a proizlazi isto što i iz hrvatskog ZAPSP-a, njemački su sudovi ipak dali mogućnost prešutnog stjecanja prava iskorištavanja autorskih djela stvorenih u radu ili u službi na strani poslodavca.⁵⁰ Francuska je učinila znatan korak dalje i uredila da, za razliku od običnih radnih odnosa u kojima je zadržano načelo da autorsko pravo pripada autoru, autorska prava na djelima nastalim u javnoj službi po zakonu pripadaju državi. Poseban pravni status u Francuskoj imaju i kolektivna djela koja, ako su nastala u javnoj službi, u pravilu pripadaju državi. Naposljetku, najdalji je korak učinila Ujedinjena Kraljevina prema čijim propisima sva autorska djela nastala u radu ili državnoj ili javnoj službi pripadaju poslodavcu, a posebno je dodatno uređeno da djela izrađena u službi Krune ili Parlamenta pripadaju Kruni odnosno Parlamentu (kao i odgovarajućim tijelima lokalne uprave i samouprave).

Vrativši se na hrvatsko uređenje ovoga pitanja valja uočiti praktične implikacije hrvatskog ZAPSP-a. Vrlo često poslodavci, a posebno država, odnosno tijela javnog sektora, u pravilu ne ugovaraju stjecanje prava iskorištavanja u ugovorima o radu ili nekim drugim ugovorima. Razlog za to je uglavnom niska razina svijesti o mogućim posljedicama takvog postupanja. No, kod državne i

⁵⁰ Vidi više u: Matanovac, Vučković, R., *Pravni status autorskih djela stvorenih u radnom odnosu na Sveučilištu*, dostupno na: <http://hdap-alai.hr/wp-content/uploads/2014/06/Matanovac-Vuckovic-Pravni-status-autorskih-djela-stvorenih-u-radnom-odnosu-na-sveucilistu.pdf>, str. 9 (5. srpnja 2018.).

javne službe postoji još jedan vrlo važan razlog, a taj je da se u državnoj službi u pravilu, a u javnoj moguće iznimno, uopće ne zasnivaju radni odnosi sklapanjem ugovora o radu, već službenici stupaju u službu na temelju rješenja. S njima bi se trebalo sklapati posebne ugovore vezano uz autorska prava stvorena u izvršavanju službe, što se u pravilu uopće ne radi ili se radi vrlo rijetko. Moguće je na njih primijeniti i neki opći akt, kao što je pravilnik o unutarnjem redu ili pravilnik o radu, no da bi se uredila pitanja autorskog prava u takvom pravilniku, potrebno je da autor na to pristane osobno ili putem zastupnika. Tijekom 2015. i 2016. godine, u povodu pripreme tadašnjih izmjena i dopuna ZAPSP-a intenzivno se na razini Vlade i nadležnih tijela raspravljalo o mogućoj izmjeni postojećeg uređenja o statusu autorskih djela stvorenih u državnoj ili javnoj službi, upravo da bi se nekako premostilo opisani problem, no zadovoljavajuće rješenje nije pronađeno.

U svjetlu rečenoga zagovornici široke primjene prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora trebali bi najprije inicirati sustavno rješavanje pitanja pripadanja autorskih djela nastalih u izvršavanju državne ili javne službe kako bi pravo na ponovnu uporabu informacija moglo zaživjeti u praktičnoj primjeni. Inače će se stalno javljati problem pripadanja autorskog prava nastalog u izvršavanju državne ili javne službe u Hrvatskoj te posljedično nemogućnosti davanja informacija javnog sektora na ponovnu uporabu. Državni ili javni službenici u opisanim su okolnostima zapravo treće osobe koje su *PSI* direktivom izričito izuzete od primjene prava na ponovnu uporabu informacija.

Kod prava proizvođača baza podataka nema nikakve zapreke da izvorni nositelj u svim gore opisanim pravnim sustavima bude država, odnosno da to budu tijela javnog sektora. Tako je i u Hrvatskoj, pod pretpostavkama da država odnosno njezina tijela ispunjavaju pretpostavke iz ZAPSP-a propisane za stjecanje toga prava.

5. ODNOS *PSI* DIREKTIVE PREMA AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

U Preambuli *PSI* direktive određuje se načelan odnos pravila o ponovnoj uporabi podataka iz javnog sektora prema autorskom i srodnim pravima.⁵¹ Temeljno načelo proklamirano u *PSI* direktivi jest da njezin sadržaj ni na koji način ne utječe na autorsko i srodna prava trećih osoba, različitih od osoba javnog sektora na koja se *PSI* direktiva inače odnosi.

⁵¹ Vidi t. 22. Preambule izvornog teksta te t. 9. i 18. Preambule izmjena i dopuna *PSI* direktive.

Nadalje, obveze koje su određene *PSI* direktivom trebaju se primjenjivati samo u mjeri u kojoj su spojive s odredbama međunarodnih sporazuma o zaštiti prava intelektualnog vlasništva, a posebno Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih dijela⁵² (dalje u tekstu: Bernska konvencija) te Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva⁵³ (dalje u tekstu: Sporazum *TRIPS*). Međutim, tu je *PSI* direktiva ambivalentna. Ona ipak istodobno kaže da tijela javnog sektora trebaju ostvarivati svoje autorsko i/ili srodno pravo na način kojim se olakšava ponovna uporaba. Dakle, iako u načelu *PSI* direktiva ne utječe na autorsko i srodna prava tako da se ona oduzimaju ili ograničuju tijelima javnog sektora, ipak tijela javnog sektora ne mogu u cijelosti izvršavati i ostvarivati njihov sadržaj jer moraju dopustiti i olakšati ponovnu uporabu informacija.

Iako, sukladno preambuli *PSI* direktive⁵⁴, ona ne dovodi u pitanje Direktivu 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu⁵⁵, ni Direktivu 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka⁵⁶, ipak teži tome da isključiva prava iz tih direktiva u određenoj mjeri ograniči u njihovu sadržaju jer ih tijela javnog sektora trebaju primjenjivati u skladu s načelom da je potrebno omogućiti ponovnu uporabu informacija.

Ovdje opisana pravila i načela proklamirana u preambuli *PSI* direktive pretočena su i u normativni dio *PSI* direktive:

Prema čl. 1. st. 5. *PSI* direktive obveze koje su njome određene primjenjuju se samo u mjeri u kojoj su spojive Bernskom konvencijom i Sporazumom

⁵² Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih književnih djela, od 9. rujna 1886., dopunjena u Parizu 4. svibnja 1896., revidirana u Berlinu 13. studenoga 1908., dopunjena u Bernu 20. ožujka 1914., revidirana u Rimu 2. lipnja 1928., u Bruxellesu 26. lipnja 1948., u Stockholmu 14. srpnja 1967. i u Parizu 24. srpnja 1971. te izmijenjena 28. rujna 1979., Narodne novine, Međunarodni ugovori, br., 12/1993 i 3/1999.

⁵³ Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva, OJ L 336/214, 11/Sv. 74 od 23. prosinca 1994.

⁵⁴ Vidi t. 24. Preambule izvornog teksta *PSI* direktive.

⁵⁵ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu, OJ L 167, 22. lipnja 2001., str. 10 – 19, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029> (2. srpnja 2018.) (dalje u tekstu Direktiva 2001/29/EZ).

⁵⁶ Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka.

TRIPs. Postavlja se pitanje koja je to mjera koja je spojiva s odredbama ovih dvaju međunarodnih sporazuma jer *PSI* direktiva zapravo u svojem cilju teži sadržajnom ograničavanju autorskog i srodnih prava koja pripadaju tijelima javnog sektora. Treba odgovoriti da odredbe *PSI* direktive koje su usmjerene na ograničavanje sadržaja autorskog i srodnih prava koja pripadaju tijelima javnog sektora treba tumačiti restriktivno.⁵⁷ Autorsko i srodna prava koja pripadaju tijelima javnog sektora mogu se ograničiti samo do mjere koja je nužna za ostvarenje obveze na omogućivanje ponovne uporabe informacija regulirane u *PSI* direktivi, ali koja istodobno ne znače sadržajno ograničenje autorskog i srodnih prava kakva su propisana Direktivom 2001/29/EZ. To usmjerenje vrijedi i za države članice kada implementiraju *PSI* direktivu u svoje nacionalno zakonodavstvo, i za sudove, upravna tijela i sve druge dionike koji primjenjuju nacionalne propise o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora utemeljene na *PSI* direktivi.

Izmjenama i dopunama *PSI* direktive u njezin čl. 3. st. 2. unesena je odredba prema kojoj se knjižnice, muzeji i arhivi izjednačuju s tijelima javnog sektora u pogledu ponovne uporabe informacija koje im pripadaju.

Prema članku 4. stavku 3. *PSI* direktive, nadalje, u slučaju kad tijelo javnog sektora podnositelju zahtjeva priopćava da mu ne može dati neku informaciju na ponovnu uporabu zato što u odnosu na nju postoji autorsko ili srodno pravo treće osobe, dužno mu je ujedno priopćiti i nositelja toga prava, odnosno osobu od koje je primilo tu informaciju, što svakako opterećuje rad tijela javnog sektora.

Uzevši u obzir sve što je *PSI* direktiva uredila o odnosu autorskog i srodnih prava prema pravu na ponovnu uporabu informacija, valja uočiti da ona jasno razgraničuje između prava trećih osoba i prava koja pripadaju tijelima javnog sektora. U prava trećih osoba *PSI* direktiva ni na koji način ne dira. No, na prava koja pripadaju tijelima javnog sektora utječe. Ona, načelno, proklamira autorsko i srodna prava koja pripadaju tijelima javnog sektora, ali ih istodobno i “na mala vrata” ograničuje.⁵⁸ Ako je tijelo javnog sektora dužno dati infor-

⁵⁷ Neki zaključuju da će zbog liste ograničenja primjena *PSI* direktive biti prilično ograničena. Vidi Janssen, K., *INSPIRE and PSI Directive: Public Task versus commercial activities?*, dostupno na: https://www.law.kuleuven.be/citip/en/archive/copy_of_publications/719inspire2f90.pdf, str. 3 (5. srpnja 2018.).

⁵⁸ U vezi s pravima proizvođača baza podataka na isto upozorava i Derclaye. Zaključuje da bi trebalo, kad je riječ o pravu proizvođača baze podataka, dati prednost ponovnoj uporabi ispred toga srodnog prava kad je ono u rukama države, osobito u situacijama kad je riječ o informacijama o okolišu. Derclaye, E., *Does the Directive on the Re-use of Public Sector Information Affect the State's Database Sui Generis Right?*, u:

maciju na ponovnu uporabu kad god je to moguće i ako smije za to naplatiti samo tzv. granični trošak, a samo iznimno više od toga, onda *PSI* direktiva ohrabruje da se apsolutna isključiva autorska i srodna prava koja pripadaju državi, odnosno tijelima javnog sektora na neki način u praksi dokinu. Nekad u pretežitoj mjeri, dajući zauzvrat samo tzv. granični trošak, a nekad njihovim pretvaranjem u pravo na naknadu, dajući zauzvrat mogućnost da se naplati više od tzv. graničnog troška, ali u skladu s transparentnim kriterijima. To ograničavanje trebala bi napraviti država sama sebi na način da tijela javnog sektora sama nastoje postupati tako da, bez obzira na postojanje svojih autorskih i srodnih prava, sama odluče dati informacije na ponovnu uporabu i olakšati je u najvećoj mogućoj mjeri. Isključivo pravo podrazumijeva da nositelj prava može odobriti ili zabraniti uporabu predmeta prava. Ako je nositelj prava dužan dati predmet prava na uporabu i ako mu je unaprijed određeno koliko to smije naplatiti, onda od isključivog prava gotovo ništa ne ostaje.⁵⁹ Je li to dobro ili nije, teško je zaključiti u ovoj fazi jer do sada nisu objavljene neke studije o gospodarskim učincima *PSI* direktive.

6. ODNOS ZAKONA O PRAVU NA PRISTUP INFORMACIJAMA I AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

ZPPI je trebao urediti odnos prava na pristup informacijama prema autorskom i srodnim pravima u skladu s *PSI* direktivom. Primjenjujući odredbu iz čl. 15. st. 2. t. 5. ZPPI-ja, na temelju čl. 30. st. 1. t. 1. ZPPI-ja na odgovarajući način i na ponovnu uporabu informacija, valja zaključiti da tijelo javnog sektora može odbiti zahtjev za ponovnu uporabu informacije ako je informacija zaštićena propisima kojima se uređuje pravo intelektualnog vlasništva, osim

Gaster, J.; Schweighofer, E.; Sint, P. (ur.), *Knowledge Rights – Legal, Societal and Related Technological Aspects*, Austrian Computer Society, 2008., dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1316115, str. 19, 20, 33, 34 (5. lipnja 2018.). O pravu na pristup informacijama o okolišu vidi Ofak, L., *Pravo na pristup informacijama o okolišu – mjerodavni propisi za rješavanje zahtjeva i definicije*, u: Britvić Vetma, B.; Boban, M. (ur.), *Zbornik radova – Pravo na pristup informacijama i zaštita osobnih podataka*, Pravni fakultet, Split, 2015., str. 199 – 227.

⁵⁹ Npr. Musa tvrdi da je potrebno dati prednost pravu na ponovnu uporabu podataka od “pretjeranog ograničavanja s aspekta zaštite osobnih podataka i intelektualnog vlasništva”, ne dajući pritom mjerilo za to što se podrazumijeva pod “pretjeranim”, s obzirom na pravnu narav autorskog i srodnih prava. Zaključuje da bi bilo potrebno na neki način ograničiti prava intelektualnog vlasništva u svrhu ostvarenja prava na pristup informacijama javnog sektora. Vidi Musa, A., *Od pristupa do ponovne uporabe informacija...*, *op. cit.* u bilj. 3, str. 132, 133.

u slučaju izričitoga pisanog pristanka nositelja prava. U čl. 30. st. 3. ZPPI-ja nadalje stoji odredba da ako tijelo javnog sektora odbije zahtjev za ponovnu uporabu zbog zaštite prava intelektualnog vlasništva, dužno je obavijestiti podnositelja o nositelju toga prava, ako je poznat, odnosno o nositelju licencije od kojeg je tijelo javne vlasti dobilo tu informaciju.

U ovim odredbama uočavamo da ZPPI ne razgraničuje informacije na kojima autorsko i srodna prava imaju treće osobe od informacija na kojima autorsko i srodna prava imaju tijela javnog sektora, što nije u skladu s *PSI* direktivom. Nadalje, odredba iz čl. 15. st. 2. t. 5. ZPPI-ja sama je sebi kontradiktorna jer tijelo može, a ne mora ograničiti ponovnu uporabu, dok u zadnjem dijelu rečenice govori o situaciji kad za posebnu uporabu odobrenje daje nositelj prava. Čini se da bi tu odredbu trebalo razumjeti tako da će tijelo javne vlasti uvijek ograničiti pravo na ponovnu uporabu informacija, osim u onome slučaju kad je nositelj prava na takvu uporabu izričito pristao. Sve drugo nema previše smisla. Također, prema čl. 30. st. 2. ZPPI-ja, protiv rješenja o ponovnoj uporabi informacija može se izraziti žalba povjereniku za informiranje, a zatim se može pokrenuti i upravni spor. Međutim, u odlučivanju o pravu na ponovnu uporabu informacija javnog sektora ne primjenjuje se test razmjernosti i javnog interesa iz članka 16. ZPPI-ja. On se primjenjuje samo u odnosu na odlučivanje o pravu na pristup informacijama.

Dakle, *de lege ferenda* trebalo bi na neki način razjasniti razlikovanje u postupanju s informacijama na kojima autorsko i srodna prava imaju treće osobe od onih na kojima prava pripadaju tijelu javnog sektora. Autorsko i srodna prava trećih osoba imaju apsolutnu prednost pred pravom na ponovnu uporabu. Prema propisima i autorsko i srodna prava koja pripadaju tijelima javnog sektora također imaju prednost pred pravom na ponovnu uporabu, ali je u praksi ujednačenim postupanjem tijela javnog sektora moguće dobrovoljno odabrati drugi ili modificirani pristup. Budući da se, po definiciji, kod pravne zaštite neoriginalnih baza podataka štiti u prvome redu ulaganje novca, rada, vremena i truda, a ne kreativnost koja se štiti kod autorskoga prava, postoje stajališta da se država koja je nositelj takvog prava čiji predmet je stvoren novcem poreznih obveznika uistinu treba moći samo ograničeno pozivati na svoje pravo kad je ono u suprotnosti s pravom na ponovnu uporabu informacija. Iako, tu je potreba osiguravanja održivosti rada i postojanja tijela javnog sektora vrlo važan čimbenik u odlučivanju može li takvo tijelo ostvarivati prihod od svojih prava intelektualnog vlasništva i ulagati ga dalje u svoj održivi razvoj.

7. ZAKLJUČAK

Zaključivanje o načinu uređenja i provođenja odnosa prava na ponovnu uporabu informacija javnog sektora prema autorskom i srodnim pravima svakako zahtijeva slojevitost u pristupu. Ovdje su opisane najvažnije okolnosti koje pritom treba uzeti u obzir.

Autorsko i srodna prava ustavna su kategorija, dok pravo na ponovnu uporabu to nije. Zato u načelu autorsko i srodna prava trebaju imati prednost pred pravom na ponovnu uporabu. Međutim, valja razlikovati autorsko i srodna prava koja pripadaju trećim osobama od onih koja pripadaju tijelima javnog sektora, odnosno državi. Država u položaju nositelja tih prava, iako u privatnopravnom odnosu, i dalje ima svoje javnopravne ovlasti, ali i dužnosti. Zato postoji tendencija da se propiše da je država putem tijela javnog sektora dužna svoja autorska i srodna prava, bez obzira na to što je riječ o privatnim pravima, izvršavati na način koji omogućuje pravo na ponovnu uporabu svim zainteresiranim. Ipak, *PSI* direktiva ne ide dalje od te preporuke, dok *ZPPI* to uopće ne spominje. Time se, formalno, propisima u Hrvatskoj nije zahvatilo u privatnopravnu vlast države prema njezinim autorskim djelima i predmetima srodnih prava. Ipak, postupajući u duhu *PSI* direktive, tijela javnog sektora koja imaju autorska i srodna prava na informacijama prikladnim za ponovnu uporabu, trebala bi ta svoja prava izvršavati tako da nastoje što je moguće više omogućiti tu ponovnu uporabu pod najpovoljnijim uvjetima, uz eventualnu naknadu koja odgovara tzv. graničnim troškovima, a samo iznimno u većem iznosu.

Drugo, da bi država uopće mogla doći u položaj da raspolaže informacijama koje su stvorili državni ili javni službenici, mora steći autorska prava iskorištavanja. Vidimo da su neke države, poput Francuske ili Ujedinjene Kraljevine, već u propisima kojima se uređuje autorsko i srodna prava propisale presumpciju stjecanja autorskog prava, odnosno prava iskorištavanja na strani države za djela koja su stvorena u izvršavanju državne ili javne službe. U Hrvatskoj i Njemačkoj ne postoji takva zakonska cesija ili presumpcija, već je nužno sa svakim pojedinačnim službenikom ugovoriti stjecanje prava iskorištavanja na djelima stvorenim u državnoj ili javnoj službi, s time da je prema njemačkoj sudskoj praksi, za razliku od hrvatske, ipak moguće prešutno stjecanje prava iskorištavanja na strani poslodavaca. Kod prava proizvođača baza podataka nešto je lakša situacija jer je tu država, odnosno tijelo javnog sektora u pravilu izvorni nositelj prava jer to srodno pravo bez ograničenja može pripadati pravnim osobama, pa tako i osobama javnog prava.

Treće, posebno za Hrvatsku valja uočiti da trenutačna situacija u vezi s autorskim djelima stvorenim u državnoj ili javnoj službi nije osobito dobra

za državu, odnosno tijela javnog sektora. Budući da odnosi sa službenicima mahom nisu u tome pogledu uređeni, ispada da je praktično većina autorskih i srodnih prava u rukama službenika te da su informacije na kojima službenici imaju prava praktički nedostupne za ponovnu uporabu. To svakako neće doprinijeti efikasnoj primjeni prava na ponovni pristup informacijama javnog sektora. Dakle, ponajprije je potrebno sustavno pristupiti problematici pravnog statusa autorskih djela stvorenih u izvršavanju državne ili javne službe da bi se moglo govoriti da država uopće može raspolagati tim informacijama dajući ih na ponovnu uporabu.

Četvrto, pri razmatranju praktične implementacije prava na ponovnu uporabu treba posebno razmotriti položaj specifičnih tijela javnog sektora – trgovačkih društava u većinskom javnom vlasništvu – koja su u tržišnoj utakmici s drugim pravnim osobama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost. U takvim slučajevima obveza osiguravanja prava na ponovnu uporabu informacija u pojedinim slučajevima ne bi smjela narušiti njihov položaj na tržištu, posebno i kad je riječ o autorskim i srodnim pravima. No, ta tijela nisu dužna davati na ponovnu uporabu informacije koje su izvan područja primjene njihove javne zadaće, kako je u *PSI* direktivi i propisano. Nažalost, takva odredba ne postoji u ZPPI-ju.

Na temelju svega izloženog valja također zaključiti i to da se potvrđuje teza iz uvoda da u ovome trenutku prema europskim i hrvatskim propisima u reguliranju međusobnog odnosa prava na ponovnu uporabu informacija, s jedne strane, te autorskog i srodnih mu prava, s druge strane, u načelu prednost ima privatnopravno načelo ispred javnopravnog načela. Čitajući zakonske odredbe izgleda da, sukladno privatnopravnom načelu, nitko nije dužan dati na ponovnu uporabu svoje autorsko djelo ili predmet srodnog prava ako je to u suprotnosti s njegovim privatnopravnim interesima koji se štite autorskim i srodnim pravima. Međutim, u propisima istodobno postoji preporuka da država putem svojih tijela ipak treba u praksi dopustiti ponovnu uporabu informacija kada god je to moguće. Time se kroz instruktivne odredbe o izvršavanju autorskog i srodnih prava narušava privatnopravno u korist javnopravnog načela. Dakle, država je putem tijela javnog sektora tu u položaju privatnopravnog nositelja i ona mora sama procijeniti kada će njezin interes privatnopravne naravi prevladati nad njezinim javnopravnim dužnostima i obvezama.⁶⁰ U pravilu, to će se dogoditi kad ostvarenje privatnopravnih interesa jamči održivost rada i djelovanja pojedinog tijela javne vlasti, koji bi bili narušeni davanjem informacija na

⁶⁰ Neki postavljaju pitanje *Where does the public sector stop providing a public information service, directly or indirectly, to the citizen in the information society and start to be a player in the information market, in competition with the private information industry?*, Janssen, *op. cit.* u bilj. 57, str. 12.

slobodnu uporabu. S druge strane, kada ne postoji takav jasan privatnopravni cilj, trebalo bi prevladati javnopravno načelo davanja informacija na ponovnu uporabu, posebno kada je riječ o posebnoj vrsti predmeta zaštite, a to su neoriginalne baze podataka.

Zaključno, očiti su trendovi da država, tj. da tijela javnog sektora dobrovoljno daju pod najpovoljnijim mogućim uvjetima informacije na kojima imaju autorska i srodna prava, na ponovnu uporabu jer se time ostvaruje dobrobit za društvo u cjelini. To se, zbog specifičnog predmeta zaštite, posebno odnosi na neoriginalne baze podataka. Ako države članice Europske unije putem svojih javnih tijela budu dobrovoljno postupale tako da u svakoj situaciji odmjeravaju odnos privatnopravnog i javnopravnog načela na način koji bi bio zadovoljavajući prema iskorištavanju gospodarskog potencijala prava na ponovnu uporabu informacija, buduće zakonske intervencije vjerojatno neće ići na prisilno reguliranje ograničavanja autorskog i srodnih prava (posebno prava proizvođača baza podataka) tijela javnog sektora u korist prava na ponovnu uporabu informacija. Prema sadašnjim europskim trendovima, posebno kada se bolje osvijesti gospodarska i druga važnost prava na ponovnu uporabu informacija, čini se da će takva postupanja prevladati, tj. da će u praktičnoj primjeni države putem svojih tijela javnog sektora dati prednost javnopravnom načelu kada je god to moguće i održivo za njih same i njihovo djelovanje. Ipak, u propisima će i dalje prednost biti dana privatnopravnom načelu zaštite autorskog i srodnih prava.

LITERATURA

- Bannister, J., *Open Government: From Crown Copyright to the Creative Commons and Culture Change*, University of New South Wales Law Journal, vol. 34, br. 3, 2011., str. 1080 – 1103
- Bogdanović, T., *Zaštita prava vlasništva iz članka 1. protokola 1. Europske konvencije u praksi upravnog suda Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 32, br. 1., str. 583 – 598
- Cerrilo-i-Martinez, A., *The reuse of Public Sector Information in Europe and Its Impact on Transparency*, European Law Journal, vol. 8, br. 6, 2012., str. 776 – 790
- Cornish, W.; Llewelyn, D., *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights*, 5th ed., London, 2003.
- Crnić, J., *Ustavne odredbe o autorskom pravu*, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, vol. 1, 2000., str. 15 – 31
- Derclaye, E., *What is a Database? A Critical Analysis of the Definition of a Database in the European Database Directive and Suggestions for an International Definition*,

- The Journal of World Intellectual Property, vol. 5, br. 6, 2002., str. 981 – 1011
- Derclaye, E., *The European Court of Justice Interprets the Database Sui Generis Right for the First Time*, European Law Review, vol. 30, 2005., str. 420 – 430
- Derclaye, E., *Database sui generis right: the need to take the public's right to information and freedom of expression into account*, u: *New Directions in Copyright Law*, Edward Elgar, Cheltenham, 2007., str. 3 – 24
- Derclaye, E., *Does the Directive on the Re-use of Public Sector Information Affect the State's Database Sui Generis Right?*, u: Gaster, J.; Schweighofer, E.; Sint, P. (ur.), *Knowledge Rights – Legal, Societal and Related Technological Aspects*, Austrian Computer Society, 2008., dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1316115, pristupljeno: 05.06.2018.
- Dreier, T.; Schultze, G., *Urheberrechtsgesetz*, 2. izd., C. H. Beck, München, 2006.
- Elijaš, D.; Marković, S.; Trgovac, S., *Pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti kroz ustavnosudski aspekt i stajališta Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 38, br. 1, 2017., str. 501 – 526
- Garnett, K., Davies, G., Harbottle, G., *Copinger and Skone James on Copyright*, 15. izd., Sweet & Maxwell, London, 2005.
- Gliha, I., *Pravna zaštita baza podataka*, u: Matanovac, R. (ur.), *Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svjetlu pristupa Europskoj uniji*, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 93 – 114
- Gliha, I., *Pregled hrvatskog autorskopravnog poretka*, u: Barbić, J. (ur.), *Zaštita intelektualnog vlasništva*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017., str. 19 – 51
- Gliha, I.; Matanovac Vučković, R., *Alternative Licensing Contracts in Croatian Copyright Legislation*, u: Metzger, A. (ur.), *Free and Open Source Software (FOSS) and other Alternative License Models*, Springer, Berlin, 2016., str. 105 – 127
- Jaatinen, T., *The relationship between open data initiatives, privacy, and government transparency: a love triangle?*, International Data Privacy Law, vol. 6, br. 1, 2016., str. 28 – 38
- Janssen, K., *The influence of the PSI directive on open government data: An overview of recent developments*, Government Information Quarterly, br. 28, 2011., str. 446 – 456
- Janssen, K., *The role of public sector information in the European market for online content: a never-ending story or a new beginning?*, Info - The journal of policy, regulation and strategy for telecommunications, vol. 13, br. 6, 2011., str. 20 – 29

- Janssen, K.; Hugelier, S., *Open data as the standard for Europe? A critical analysis of the European Commission's proposal to amend the PSI Directive*, *European Journal of Law and Technology*, vol. 4, br. 3, 2013., dostupno na: <http://ejlt.org/article/view/238/411>, pristupljeno: 20. 06. 2018.
- Janssen, K., *INSPIRE and PSI Directive: Public Task versus commercial activities?*, dostupno na: https://www.law.kuleuven.be/citip/en/archive/copy_of_publications/719inspire2f90.pdf, pristupljeno: 05.07.2018.
- Jasserand, C.; Bernt Hugenholtz, P., *Using Copyright to Promote Access to Public Sector Information: A Comparative Survey*, Wipo Contract, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, June 2012, dostupno na: https://www.ivir.nl/publicaties/download/WIPO_June_%202012.pdf, pristupljeno: 24. 06. 2018.
- Lucas, A., Lucas, H., *Traité de la propriété littéraire et artistique*, drugo izdanje, Litec, Paris, 2001.
- Lucas, A.; Plaisant, R., France, u: Nimmer, M. B.; Geller, P. E. (ur.), *International Copyright Law and Practice*, Matthew Bender & Co., Inc, Rel.12-10/00 pub. 339, 1988.
- Lundqvist, B., „Turning Government Data Into Gold“: *The Interface Between EU Competition Law and the Public Sector Information Directive – With Some Comments on the Compass Case*, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 44, 2013, str. 79 – 95
- Lundqvist, B.; Forsberg, Y.; De Vries M.; Maggiolino, M., *Open data and Competition Law: Some Issues Regarding Access and Pricing of Raw Data*, *Masaryk University Journal of Law and Technology*, vol. 95, 2015, str. 104 – 107
- Matanovac Vučković, R.; Kunda, I., *Raspolaganje autorskim pravom na računalnom programu – materijalnopравни i kolizijskopравни aspekti*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 31, br. 1, 2010., str. 95 – 97
- Matanovac, R.; Gliha, I., *Novela Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2007. godine*, u: Matanovac, R. (ur.), *Prilagodna hrvatskog prava intelektualnog vlasništva europskom pravu*, Narodne Novine, Zagreb, 2007., str. 115 – 146
- Matanovac, Vučković, R., *Pravni status autorskih djela stvorenih u radnom odnosu na Sveučilištu*, dostupno na: <http://hdap-alai.hr/wp-content/uploads/2014/06/Matanovac-Vuckovic-Pravni-status-autorskih-djela-stvorenih-u-radnom-odnosu-na-sveucilistu.pdf>, pristupljeno: 05.07.2018.
- Marcowitz-Bitton, M., *Commercializing Public Sector Information*, *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, vol. 97., br. 3., 2015., str. 412 – 441
- Musa, A.; Bevandić, D., *Pristup informacijama i ponovna uporaba informacija javnog sektora – trendovi u zakonodavstvu i praksi s posebnim osvrtom na knjižnice*,

- u: Pšenica, D. (ur.), *Slobodan pristup informacijama, 15. okrugli stol*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2015., str. 30 – 43
- Musa, A., *Od pristupa do ponovne uporabe informacija: Nove perspektive u kontekstu europeizacije*, u: *Zbornik radova: Znanstveno stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem – Pravo na pristup informacijama i zaštita osobnih podataka*, Pravni fakultet, Split, 2015., str. 105 – 137
- Musa, A., *Europska regulacija ponovne uporabe informacija*, Sveske za javno pravo Fondacije Centra za javno pravo, br. 24, 2016., str. 76 – 85
- Musa, A., *Pravni i institucionalni aspekti prava na pristup informacijama i transparentnosti u Republici Hrvatskoj*, u: *Spomenica profesoru dr. sc. Juri Šimoviću*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar za javnu upravu i javne financije, Zagreb, 2017., str. 423 – 435
- Ofak, L., *Pravo na pristup informacijama o okolišu – mjerodavni propisi za rješavanje zahtjeva i definicije*, u: Britvić Vetma, B.; Boban, M. (ur.), *Zbornik radova: Znanstveno stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem – Pravo na pristup informacijama i zaštita osobnih podataka*, Pravni fakultet, Split, 2015., str. 199 – 227
- Rajko, A., *Implikacije uvrštavanja prava na pristup informacijama javnog sektora u Ustav Republike Hrvatske*, Hrvatska javna uprava, vol. 10., br. 3., 2010., str. 629 – 649
- Saxby, S., *Crown Copyright Regulation in the UK – Is the Debate Still Alive?*, International Journal of Law and Technology, vol. 13, br. 3, str. 299 – 335
- Saxby, S., *Information Access Policy and Crown Copyright Regulation in the Electronic Age - Which Way Forward?*, International Journal of Law and Information Technology, vol. 6, br. 1, str. 1 – 33
- Schmidt-Szalewski, J.; Bouche, N., *France*, u: Vanhees, H. (ur.), *International Encyclopaedia of Laws: Intellectual Property*, vol. 5, Suppl. 24, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2004.
- Schnieders, R., *Die neue Open -(Government)- Data-Gesetzgebung in Frankreich und in Deutschland*, Die Öffentliche Verwaltung, ausgabe 5, 2018., str. 176 – 186
- Vancauwenberghe, G.; van Loenen, B., *Governance of open spacial data infrastructures in Europe*, u: van Schalkwyk, F.; Verhulst, S. G.; Magalhaes, G.; Pane, J.; Walker, J. (ur.), *The Social Dynamics of Open Data*, African Minds, Cape Town, 2017., str. 63 – 88

IZVORI

Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih književnih djela, od 09. rujna 1886., dopunjena u Parizu 4. svibnja 1896., revidirana u Berlinu 13. studenoga 1908., dopunjena u Bernu 20. ožujka 1914., revidirana u Rimu 2. lipnja 1928., u Bruxellesu 26. lipnja 1948., u Stockholmu 14. srpnja 1967. i u Parizu 24. srpnja 1971. i izmijenjena 28. rujna 1979., NN, MU, br., 12/93, 3/99

Code de la propriété intellectuelle, objavljen u Journal officiel br. 92-597 od 1. srpnja 1992., uz posljednje izmjene i dopune od 08. lipnja 2018., dostupno na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069414&dateTexte=20180714>, pristupljeno: 04.07.2018.

Copyright, Designs and Patents Act iz 1988. godine (1988 c. 48), posljednje izmjene i dopune provedene su kroz *Digital Economy Act 2017* (2017 c. 30), dostupno na: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/pdfs/ukpga_19880048_en.pdf, pristupljeno: 04.07.2018.

Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka, OJ L 77, 27.03.1996.

Direktiva 2003/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. studenoga 2003. o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora, OJ L 345, 31.12.2003.

Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu, OJ L 167, 22.6.2001.

Direktiva 2009/24/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o pravnoj zaštiti računalnih programa (pročišćeni tekst), OJ L 111, 5.5.2009.

Direktiva 2013/37/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o izmjeni Direktive 2003/98/EZ o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (tekst značajan za EGP), OJ L 175, 27.6.2013.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN, MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte od 09. 09. 1965. (BGBl. I S. 1273), uz posljednje izmjene i dopune od 01.09.2017. (BGBl. I S. 3346), dostupno na: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/>, pristupljeno: 02.07.2018.

Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva, OJ L 336/214, 11/Sv. 74 od 23.12.1994.

Ustav Republike Hrvatske, NN, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN, br. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17

Zakon o pravu na pristup informacijama, NN, br. 25/2013, 85/2015

Ostali izvori

Informacije institucija, tijela, ureda i agencija Europske unije, obavijest komisije: Smjernice o preporučenim standardnim dozvolama, skupovima podataka i naplati ponovne uporabe dokumenata (2014/C 240/01) od 24. srpnja 2014., dostupno na: <https://data.gov.hr/sites/default/files/library/Smjernice%20-%20PSI%20direktiva%20CELEX-52014XC0724%2801%29-HR-TXT.pdf>, pristupljeno: 21.06.2018.

European Parliament: *Committee on Industry, Research and Energy Committee on Culture and Education: Draft report on a coherent EU policy for cultural and creative industries* (2016/2072(INI)) od 23. 06. 2016., dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COM-ParL+PE-583.957+01+DOC+PDF+V0//EN&language=FI>, pristupljeno: 01.07.2018.

EY: *Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU*, prosinac 2014., dostupno na: <http://www.createurope.eu/en/wp-content/uploads/2014/11/study-full-en.pdf>, pristupljeno: 02.07.2018.

Odluke Europskog suda za ljudska prava

Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala, zahtjev br. 73049/01, presuda od 11.01.2007.

Aral, Tekin i Aral protiv Turske, zahtjev br. 24563/94, presuda od 14.01.1998.

Melnichuk protiv Ukrajine, zahtjev br., 28743/03, presuda od 05.07.2005.

SIA AKKA/LAA protiv Latvije, br. 562/05, presuda od 12.07.2016.

Summary

Romana Matanovac Vučković ***Ivana Kanceljak ******THE RIGHT TO REUSE PUBLIC SECTOR INFORMATION VERSUS
COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS – CONFLICT OF PUBLIC LAW
AND PRIVATE LAW PRINCIPLES**

The right to reuse information is regulated at the European level by the PSI Directive, which is in principle implemented in the Member States' legislation by legislation that usually regulates the right of access to information. In Croatia, it is implemented in the Act on the Right of Access to Information. The PSI Directive, and consequently the relevant national legislation, encourage the reuse of public sector information, based on the understanding that public sector information is a valuable economic resource that could be successfully used in creating added value in the society. However, the right to reuse is limited by copyright and related rights belonging to public sector bodies or to third parties. While it is not disputed that third parties fully reserve their copyright and related rights, it may be questionable how public sector bodies can and may enforce their copyright and related rights when the issue of reuse of information is raised.

In the exercise of a civil or public service, certain types of copyright works are created, such as: maps, drawings, sketches, plans, photographs, tables, collections, surveys, written and spoken works, etc., including databases. In the Member States of the European Union there are different solutions regarding the belonging of these objects created in the state or public service. According to Croatian law, copyright on works created in the execution of a state or public service belongs to the author unless it is otherwise regulated by a labour contract, another contract or another act regulating employment. Since the relationship with the civil servants is still not regulated in this respect, it appears that the majority of copyright and related rights are in the hands of the civil servant and that the information on which civil servants have rights is practically unavailable for reuse. This will certainly not contribute to efficient application of the right to reuse public sector information in Croatia, so this problem needs to be approached systematically. Thereafter, it is also nece-

* Romana Matanovac Vučković, Ph. D., Associate Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; romana.matanovac.vuckovic@pravo.hr;

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-3335-4473

** Ivana Kanceljak, Ph. D., Postdoctoral Researcher, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; ivana.kanceljak@pravo.hr;

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0588-3573

ssary to systematically approach the development of policies for dealing with public sector information suitable for reuse. It is not necessary to restrict the copyright and related rights belonging to public sector bodies through regulations, but it is necessary to harmonize how they act in relation to the information of which they are holders of copyright and related rights. The state is, through the public sector bodies, in the position of a private law holder of copyright and related rights, and it must assess when its interest of a private legal nature overrides its public law duties and obligations. In principle, this will happen when the realization of the interest of a private legal nature guarantees the sustainability of the work and activities of a particular public authority that would be undermined by providing information for free use. However, there are obvious trends for public sector bodies to voluntarily provide, under the best possible conditions, information regarding which they have copyright and related rights for reuse, since this benefits the society as a whole.

Key words: PSI directive, Act on the Right of Access to Information, reuse of public sector information, copyright, right of a database maker